

ORTAOKULLAR İLE ORTAÖĞRETİM KURUMLARI İÇİNDE VE DIŞINDA UYULACAK KURALLAR VE DİSİPLİN (DEĞİŞİKLİK) TÜZÜĞÜ VE EĞİTİMDE LAİKLİK İLKESİ HAKKINDA HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I- Esas Tüzük ve 2025 Öncesi Durum:

50/1989 Sayılı Genel Ortaöğretim Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları) Yasası'nın 13/2 maddesi ve 69/1989 Sayılı Mesleki Teknik Öğretim Dairesi (Kuruluş Görev ve Çalışma Esasları) Yasası'nın 17/2 maddesi Bakanlar Kurulu'na **Dairelere bağlı okullarda öğrencilerin, okul içinde ve dışında uyacağı kurallar, disiplin kural ve müeyyideleri ile ilgili konularda tüzük yapma yetkisi** vermektedir.

Bu yetkiyi kullanan Bakanlar Kurulu, 1998'de şu an yürürlükte olan Ortaokullar ile Ortaöğretim Kurumları İçinde ve Dışında Uyulacak Kurallar ve Disiplin Tüzüğü'nü Resmi Gazete'de yayımladı. 2020 ve 2021 yıllarında ise Tüzüğün bazı maddelerinde değişiklikler yapıldı.

Tüzüğün ilk halinde, disiplin suç ve cezalarını düzenleyen 15. Madde tahtında okullarda uyulacak kılık kıyafet kurallarının belirlenmesinin okul yönetimlerine bırakıldığı sonucu çıkmakta idi.

2021 yılında yapılan Tüzük değişikliği ile öğrencilerin okullarda uyması gereken kurallara ve disiplin suçlarına eklemeler yapıldığı görülmekle birlikte, bu eklemelerin kılık kıyafetle ilgili bulunmamaktaydı.

Bu noktada, 2021 yılındaki tüzük değişikliği kamuoyunda hiç tartışılmamış olmasına rağmen; aşağıdaki dikkat çekici değişiklikleri içermekte olduğu not edilmelidir:

- Esas Tüzükte öğrencilerin okulda "Okul sınırları içerisinde zararlı ve siyasi amaçlı faaliyetlere katılmaları, bunlarla ilgili amblem, afiş, rozet, yayım ve benzerlerini taşımaları ve bulundurmaları" yasaklanmışken; 2021 değişikliği ile bu madde "Okul sınırları içerisinde ideolojik ve siyasi amaçlı faaliyetlere katılmaları, bunlarla ilgili amblem, afiş, rozet, yayım ve benzerlerini taşımaları ve bulundurmalarının yasaklanması" şekline dönüştürülmüştür.
- 2021 değişikliği ile "Bireysel hak ve özgürlükler ile farklılıklara saygısızlıkta bulunmak ve zorbalık göstermek" bir disiplin suçu olarak tanımlanmıştır.
- "Öğretmenlere, yöneticilere ve diğer okul görevlilerine hakaret etmek, onların okulda veya eklentilerinde görevlerini yapmalarına engel olmak" fiillerini düzenleyen disiplin suçuna "öğretmen, yönetici ve okul görevlilerine iftira atmak ve fiziksel şiddet eyleminde bulunmak" filleri eklenerek kapsamı genişletilmiştir.

II- 2025 Değişikliği:

14.3.2025 tarihli Resmi Gazete’de yürürlüğe giren Tüzük değişikliğinin içeriği aőaęıda irdelenecektir.

Esas Tüzüğün “**öğrencilerin uyacağı kurallar**” baőlığını taşıyan 5. maddesi kaldırıldı ve yerine “**öğrencilerin uyacağı kurallar ve kılık kıyafet düzenlemesi**” baőlığı ile yeni 5. madde konuldu.

Eski 5. maddede kılık kıyafetle ilgili bir içerik yokken; yeni 5. maddeye aşağıdaki şekilde 2. ve 3. fıkralar eklenmiőtir:

“(2)Öğrencilerin kılık kıyafet düzeni Bakanlık tarafından düzenlenen ve okullara gönderilen genelgelerle belirlenir.

(3) Öğrencilerin dini inançlarından dolayı baőlarını örtmek istemeleri halinde, yalnızca bone üzerine bandana yerleőtirerek baőlarını örtebilirler. Bone ve bandana üzerinde herhangi bir őekil, desen, yazı, sembol ve iőaret bulunamaz. Bone ve bandana okul üniforması ile uyumlu renkte, düz ve sade olmalıdır.”

Yeni eklenen 2. fıkra ile okul yönetimlerinde olan kılık kıyafet düzenini belirleme yetkisinin Bakanlığa alındığı; Bakanlığın bu yetkisini bir genelge ile kullanacağı görölmektedir. Bu düzenlemenin sonucunun ortaöğretimin tümünde kılık kıyafete ilişkin ortak kuralların uygulanması olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

Yeni eklenen 3. fıkra ise, yukarıda Bakanlık tarafından yapılacağı belirtilen genelge içeriğinde yer alacak okul üniforması düzenlemesinden bağımsız olarak dini inanç kavramına atıfta bulunmakta ve dini inanç sebebiyle isteyen öğrencinin baőını örtebileceğini belirtmektedir. Baş örtmek isteyen öğrencilerin bone ve bandana kullanarak bunu yapabileceği; bone ve bandananın okul üniformasıyla uyumlu, düz ve sade olacağı ifade edilmektedir.

Yukarıdaki düzenlemeye bağlı olarak Esas Tüzüğün 15(a)(5). Maddesinde disiplin suçu olarak ifade edilen “okul yönetiminin belirlediği kılık kıyafete uymamak”; Değişiklik Tüzüğü ile “**Bakanlığın genelgelerle belirlediği kılık kıyafete uymamak**” şekline dönüőtürölmüőtür.

O halde 14.3.2025 tarihli değişikliğinin kılık kıyafetle ilgili yarattığı normatif düzen şu şekilde özetlenebilir:

- 1- Okul idarelerinde olan kılık kıyafet belirleme yetkisi Bakanlığa aktarılmıőtir.
- 2- Bakanlığın kılık kıyafet belirleme yetkisi genelge seviyesinde bir düzenleyici iőtlem ile olacaktır.
- 3- Dini inanç sebebiyle baş örtebilme ise genelge seviyesinde değil; tüzük seviyesinde bir kurala baęlanmıőtir.

Öncelikle bu değişikliğin gerekliliği ile ilgili bir değerlendirme yapılması gerekmektedir. Yukarıda özetlenen mevzuat hükümlerinden açıklıkla görölebileceği gibi KKTC’de okullarda başın açık

olmasını zorunlu kılan veya baş örtüsünü yasaklayan bir düzenleme hiçbir zaman olmamıştır. Bu Tüzük değişikliği ile birlikte ülkemiz tarihinde ilk kez baş örtüsüne atıf yapan bir düzenleme getirildiği görülmektedir. Yasak olmayan bir eylemi spesifik olarak serbest ilan etmek için yasal düzenleme yapma yetkisini kullanmak; bu yetkinin ve/veya yasal enstrümanların amaç dışı kullanılması ve/veya siyasi maksatla suiistimal edilmesi sonucunu doğurmaktadır.

III- KKTC Anayasası'nın konuyla ilgili olabilecek hükümleri:

Devletin Şekli ve Nitelikleri

Madde 1

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti, demokrasi, sosyal adalet ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayanan laik bir Cumhuriyettir.

Eşitlik

Madde 8

(1)Herkes, hiçbir ayırım gözetilmeksizin, Anayasa ve yasa önünde eşittir. Hiçbir kişi, aile, zümre veya sınıfa ayrıcalık tanınamaz.

(2)Devlet organları ve yönetim makamları, bütün işlemlerinde yasa önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek ve ayrıcalık yapmamak zorundadırlar.

(3)Ekonomik bakımdan güçsüz olanların Anayasa ve yasalar ile elde ettikleri veya edecekleri kazanımlar, bu madde ileri sürülerek ortadan kaldırılamaz.

Vicdan ve Din Özgürlüğü

Madde 23

(1)Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat özgürlüğüne sahiptir.

(2)Kamu düzenine, genel ahlaka veya bu amaçla çıkarılmış yasalara aykırı olmayan ibadetler, dinsel ayin ve törenler serbesttir.

(3)Kimse, ibadete, dinsel ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlarını açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlarından dolayı kınanamaz.

(4)Din eğitim ve öğretimi, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır.

(5)Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasal veya yasal temel düzenini, kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasal ve kişisel çıkar veya nüfuz sağlama amacı ile her ne surette olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz. Bu yasak dışına çıkan veya başkasını bu yolda kışkırtan gerçek veya tüzel kişiler hakkında, yasanın gösterdiği kurallar uygulanır ve siyasal partiler, Anayasa Mahkemesi olarak görev yapan Yüksek Mahkemece temelli kapatılır.

Öğrenim ve Eğitim Hakkı

Madde 59

(1)Kimse, öğrenim ve eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.

(2)Her türlü öğretim ve eğitim etkinliği Devletin gözetim ve denetimi altında serbesttir.

(3)Çağdaş bilim ve eğitim ilkelerine aykırı öğretim ve eğitim yerleri açılmaz.

(4)Halkın öğrenim ve eğitim gereksinimlerini sağlama Devletin başta gelen ödevlerindedir. Devlet, bu ödevini, Atatürk İlkeleri ve Devrimleri doğrultusunda, ulusal kültür ve manevi

değerlerle bezenmiş bir muhteva, çağın ve teknolojinin gelişmesine, kişinin ve toplumun istek ve gereksinimlerine yanıt verecek planlı bir şekilde yerine getirir.

(5)Her çocuk, kız erkek ayırımı yapılmaksızın on beş yaşına kadar zorunlu; on sekiz yaşına kadar ücretsiz öğrenim hakkına sahiptir.

(6)Devlet, durumları dolayısıyla okul içi ve dışında özel eğitime gereksinimleri olanları topluma yararlı kılacak şekilde yetiştirmek için gereken önlemleri alır.

(7)Devlet, maddi olanaklardan yoksun başarılı öğrencilerin, en yüksek öğrenim derecelerine kadar çıkmalarını sağlamak amacıyla burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.

IV- KKTC Anayasa Mahkemesi'nin Laiklik İlkesine Yaklaşımı:

KKTC Yüksek Mahkemesi'nin Laiklik İlkesine ilişkin görüşlerinin yer aldığı ilk ve tek karar 2021 yılında okunmuştur. 55/2017 sayılı Din İşleri Dairesi (Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları)(Değişiklik) Yasası'nın bazı hükümlerinin Anayasa'ya aykırılığının ileri sürüldüğü bu davada Anayasa Mahkemesi'nin laiklikle ilgili değerlendirmeleri şu şekildedir: **(Anayasa Mahkemesi 2/2018, D.3/2021)**

"Anayasa'nın 1. maddesinde KKTC devletinin demokrasi, sosyal adalet ve hukukun üstünlüğü ilkelerine dayanan laik bir Cumhuriyet olduğu yer almaktadır.

Anayasa'nın Başlangıç kısmında yine "çok partili demokratik, laik ve sosyal hukuk devletini gerçekleştirmek; ve Atatürk ilkelerine bağlı kalmak..." prensiplerini kabul ederek 15 Kasım 1983 tarihinde kurulan KKTC'nin Anayasa'sını kabul eder ve ilân eder" sözlerine yer verilmiştir.

1975 KTFD Anayasa'sının başlangıç kısmına bakıldığında orada da yine, "İnsan hak ve özgürlüklerini, sosyal adaleti, kişilerin ve toplumun huzur ve refahını, demokratik, lâik ve sosyal hukuk devletini gerçekleştirmek; Amaçlarıyla, Kurucu Meclisin yaptığı bu Anayasa'yı, 13 Şubat 1975 tarihinde kurulan Kıbrıs Türk Federe Devletinin Anayasası olarak kabul" edildiğinin ifade edildiği görülmektedir.

Laik bir Cumhuriyetin varlığı için, ülkede din hürriyeti bulunması ve ayrıca din ve devlet işlerinin birbirlerinden ayrı olması gerekir.

Din hürriyeti, inanç hürriyetini, yani kişinin istediği dini seçebilme hakkını içerir. Din hürriyetinin diğer bir unsuru da ibadet hürriyetidir, yani kişinin inandığı dinin gereklerini, özellikle ayin ve törenlerini serbestçe yerine getirilebilmesidir. Anayasa'nın 23(2) maddesine göre ibadet hakkı kamu düzenine, genel ahlaka veya bu amaçla çıkarılmış yasalara aykırı olmadığı takdirde serbesttir.

Din ve Devlet işlerinin ayrılığı devletin resmi bir dini olmamasını, devletin bütün dinler karşısında tarafsız olmasını, devletin bütün din mensuplarına eşit davranmasını, din kurumları ile devlet kurumlarının birbirlerinden ayrı olmasını ve hukuk kurallarının din kurallarına uymak zorunda olmamasını içerir.

Huzurumuzdaki dava din ve devlet kurumlarının birbirlerinden ayrı olması kuralını ilgilendirir.

Bu kuralın gereği olarak laik bir devletin dini kurumları devlet fonksiyonları görmemelidir. Aynı şekilde devlet kurumları da din fonksiyonlarını ifa etmemelidir.

KKTC’de Din İşleri Dairesi Anayasal bir kuruluş olan Vakıflar Örgütü tüzel kişiliği altında kurulmuş olduğundan devlet kurumu ile din kurumunun ayrı olması gerektiği kuralına uygunluk vardır. Tadil Yasası ile eklenen 8B maddesi ile kurulması tasarlanan Din İşleri Komisyonuna din görevlileri için Kamu Hizmeti Komisyonu benzeri bir nitelik verilmek istenmektedir. Din görevlilerinin yerlerini değiştirme işlemleri, din hizmetleri yeterlik sınavı yapılması gibi görevler kamu personeli kapsamında olan görevliler için Din İşleri Komisyonuna verilmektedir.

Anayasa’nın 121(3) maddesi diğer kamu personelinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri, bu personelin bağlı oldukları kurumlarca yürütülen hizmetlerin özelliklerine göre yasalarla düzenlenir demektir.

Davacı yukarıda ifade edilen görevlerin Din İşleri Komisyonuna verilmesi ile bu işlemlerin tamamen sivil otoriteden çıkacağını ve devletin kontrolünün azalacağını ve dinin istismarına yol açabileceğini iddia etmektedir. Laik bir devlette yukarıda ifade edildiği gibi devlet ve din kurumlarının ayrı olması gereklidir. Bu nedenle 8B (1) maddesi ile Din İşleri Komisyonunun kurulması ve bu Komisyonun memurlar dışında din görevlilerinin yer değiştirme işlemlerini yapma, din hizmetleri yeterlik sınavını yapma konularında yetkilendirilmesinde laiklik ilkesine aykırılık yoktur.”

V- B.M. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Konuya İlişkin Maddeleri:

Madde 12

- 1.Taraf Devletler görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak gereken özen gösterilmek suretiyle tanır.
- 2.Bu amaçla çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa özellikle sağlanacaktır.

Madde 13

- 1.Çocuk düşüncesini özgürce açıklama hakkına sahiptir; bu hak ülke sınırları ile bağlı olmaksızın; yazılı, sözlü, basılı, sanatsal biçimde veya çocuğun seçeceği başka bir araçla her türlü haber ve düşüncelerin araştırılması elde edilmesi ve verilmesi özgürlüğünü içerir.

2.Bu hakkın kullanılması yalnızca:

- a) Başkasının haklarına ve itibarına saygı.
- b)Milli güvenliğin kamu düzeninin, kamu sağlığı ve ahlakın korunması nedenleriyle ve kanun tarafından öngörülmek ve gerekli olmak kaydıyla yapılan sınırlamalara konu olabilir.

Madde 14

1.Taraf Devletler, çocuğun düşünce vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.

2.Taraf Devletler ana babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin: çocuğun yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevlerine saygı gösterirler.

3.Bir kimsenin dinini ve inançlarını açıklama özgürlüğü kanunla öngörülme ve gerekli olmak kaydıyla yalnızca kamu güvenliği, düzeni, sağlık ya da başkalarının temel hakları ve özgürlüklerini korumak gibi amaçlarla sınırlandırılabilir.

VI- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin konuya yaklaşımı:

- AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 2. Maddesi, eğitim hakkını ve ebeveynlerin çocuklarının eğitiminde dini ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesini güvence altına alır:

"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında üstleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, anne ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."

- Konuya ilişkin AİHM kararlarını incelerken dikkat edilmesi gereken husus, AİHM huzurundaki meselelerde genellikle devletin koyduğu bir yasağın söz konusu olması ve bu yasağın AİHS'e aykırı bir müdahale olup olmadığına karara bağlanmış olmasıdır.
- Bu noktada, yukarıda belirtildiği şekilde ülkemizde yasak olmayan bir eylemin, mümkün olduğunun ilan edilmesi şeklinde özetlenebilecek bir tüzük değişikliğini tartışıyor olduğumuzu unutmamamız gerekmektedir.
- AİHM'nin başörtüsünün eğitim kurumlarında yasaklanmasıyla ilgili kararlarında konuyu "çoğulculuk ilkesine zarar verilmemesi", "AİHS ile güvence altına alınmış diğer haklara zarar verilmemesi", "inanç ve ibadet özgürlüğünü ortadan kaldıracak boyutta olmaması" noktalarından değerlendirmekte olduğu görülmektedir.
- Aşağıya çıkarılan karar özetleri, AİHM'nin konuya yaklaşımına ışık tutabilecektir:

Lucia Dahlab v. İsviçre, Başvuru Numarası: 42393/98, 15 Şubat 2001.

ilkokul öğretmenin başörtüsü kullanmasının yasaklanmasını öğrencilerin dini kanaatlerinin etkilenmesini ve okulun dini çatışmaların cereyan ettiği bir mekana dönüşmesini engellemek için meşru olarak kabul edilmesi.

Sevgi Kurtulmuş v. Türkiye, Başvuru Numarası: 65500/01, 24 Ocak 2006.

Başvuranın başörtüsü takması sebebiyle kamu görevine son verilmesi haklı ve orantılı bir tedbir olarak telakki edilmiş ve devletin laiklik ilkesinin uygulanmasındaki takdir marjının genişliğine dikkat çekilmiştir.

Belgin Doğru/Fransa, Başvuru Numarası: 27058/05, 4 Aralık 2008

AİHM, beden eğitimi derslerinde başörtüsünü çıkarması beklenen ve çıkarmadığı için 7 kez uyarıldıktan sonra okuldan atılan öğrenci tarafından yapılan başvuruda, devletin takdir yetkisi olduğuna ve din özgürlüğüne yapılan müdahalenin meşru olduğuna bulgu yapmıştır. Mahkeme ayrıca Fransa'da, Türkiye'de veya İsviçre'de olduğu gibi laikliğin anayasal bir ilke ve tüm nüfusun bağlı olduğu ve özellikle okullarda korunmasının birincil öneme sahip görüldüğünü, bu ilkeye saygı göstermeyen bir tutumun, kişinin dinini açıklama özgürlüğü kapsamında kabul edilmeyeceğini ve Sözleşme'nin 9. maddesinin korumasından yararlanmayacağını belirtmiştir.

Lautsi ve Diğerleri / İtalya (2011):

İtalyan devlet okullarındaki sınıflarda haç bulundurulması konusunda Başvurucu, çocuklarının laik bir ortamda eğitim almasını istemiş ve sınıflardaki haçların kaldırılmasını talep etmiştir. AİHM, sınıflarda haç bulundurulmasının, devletin tarafsızlığı ilkesine aykırı olmadığına ve ebeveynlerin dini ve felsefi inançlarına saygı gösterme yükümlülüğünü ihlal etmediğine karar vermiştir. Mahkeme, bu konunun devletlerin takdir yetkisi kapsamında olduğunu vurgulamıştır.

Aktas / Fransa (2009):

Fransa'da devlet okullarında öğrencilerin belirgin dini semboller (örneğin başörtüsü) takmasının yasaklanması üzerine Başvurucu, bu yasağın din özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür. AİHM, Fransa'nın laiklik ilkesine dayanarak aldığı bu tedbirin, Sözleşme'ye aykırı olmadığına karar vermiştir. Mahkeme, devletlerin eğitim ortamında dini sembollerin kullanımına ilişkin düzenlemelerde geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu belirtmiştir.

Mikyas ve diğerleri v. Belgium, Başvuru Numarası 50681/20, 9 Nisan 2024

2009 yılında, Felemenk Topluluğu Eğitim Konseyi tüm okullarında görünür dini sembollerin giyilmesini yasaklayan bir karar almıştır. Bu yasak, dini eğitim ve tarafsız etik dersleri dışında tüm okul faaliyetlerini kapsamaktadır. Başvurucular, Felemenk Topluluğu'nun resmi eğitim sistemine bağlı okullarda öğrenim gören üç genç Müslüman kadın olup okulları da bu yasağı uygulamıştır. Aileleri, bu yasağın din özgürlüğünü ihlal ettiğini öne sürerek iç hukuk yollarına başvurmuş, ancak nihai olarak Belçika mahkemelerinden olumsuz kararlar almışlardır. Bunun üzerine AİHM'ye başvurmuşlardır. AİHM, başvuruyu **kabul edilemez** bulmuştur. Kararın gerekçeleri şu şekildedir:

Tarafsızlık İlkesi: Belçika Anayasası'nın 24. maddesine göre, Felemenk Topluluğu'nun resmi eğitim sistemi **tarafsız** olmalıdır. Bu tarafsızlık, ebeveynlerin ve öğrencilerin felsefi, ideolojik veya dini inançlarına saygıyı içerir.

Genel Yasak: Yasak, sadece İslami başörtüsünü değil, **tüm görünür dini sembolleri** kapsamaktadır. Bu nedenle, belirli bir dini gruba karşı ayrımcılık yapıldığı söylenemez.

Öğrenci Seçimi: Başvurucular, tarafsızlık ilkesine bağlı olan bu okulları **bilinçli olarak seçmiş** ve okul kurallarını önceden kabul etmişlerdir.

Sosyal Baskı ve Proselytizm: Yasak, öğrencileri **sosyal baskıdan** ve **din değiştirme çabalarından** korumayı amaçlamaktadır. Mahkeme, öğrencilerin **savunmasız** olduğunu ve dini sembollerin okul ortamında **baskı** oluşturabileceğini belirtmiştir.

Orantılılık ve Demokratik Toplum: Mahkeme, yasağın **orantılı** ve **demokratik bir toplumda gerekli** olduğuna karar vermiştir.

- AİHM'nin eğitim kurumlarıyla ilgili olmamakla birlikte dini sembollerin veya kıyafetlerin takılmasına ilişkin yasağın yeterli gerekçeye sahip olmadığını saptayıp ihlal kararı vermesine ilişkin ise aşağıdaki örnekler saptanmıştır:

Lachiri v. Belçika davasında , 18 Eylül 2018'de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, davada taraf olan bir kadının, "İslami başörtüsü" (*hicab*) *taktığı gerekçesiyle mahkeme salonundan çıkarılmasının, AİHS'nin 9. maddesiyle korunan din özgürlüğünün ihlali anlamına geldiğine karar vermiştir.* Mahkeme bu kararında devletlerin dini kıyafet giyilmesini düzenlerken sahip oldukları takdir marjının sınırları olduğunu vurgulamaktadır.

Ahmet Arslan ve diğerleri v. Türkiye davasında dini grupların ayırt edici kıyafetini giyerek sokaklarda dolaştıkları için cezalandırılan dini grupların üyeleri ile ilgili hak ihlali kararı

Eweida ve diğerleri v. Birleşik Krallık davasında bir British Airways çalışanının çalışırken kıyafetlerinin dışında haç kolye takması yasaklanması ile ilgili hak ihlali kararı.

VII- Değerlendirme ve Öneriler:

- 1- Bu raporun II. bölümünde değinildiği gibi inceleme konusu tüzük değişikliğinin okullarda başın açık olmasını zorunlu kılan veya baş örtüsünü yasaklayan bir düzenleme mevcut değilken, yasak olmayan bir eylemi spesifik olarak serbest ilan etmek amacı taşıdığı için yasal düzenleme yapma yetkisinin suiistimali ve/veya yasal enstrümanların amaç dışı kullanılması olarak değerlendirilmektedir. Mezkur Tüzük değişikliğinin ülkede olmayan bir sorunu tetiklediği ve tartışmaya açtığı açıklıkla görülmektedir.
- 2- Mezkur Tüzük değişikliğinin, ülkemizde iç hukukun bir parçası olan ve Anayasa yargımız bakımından bir "ölçü norm" teşkil eden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 no'lu Protokolün 2. maddesinde vücut bulan eğitim hakkının ve ebeveynlerin çocuklarının eğitiminde dini ve felsefi inançlarına saygı gösterilmesinin güvence altına alınmasına ilişkin düzenleme; Laiklik ilkesinin devleti tüm din ve inançlara eşit muamele yapmakla yükümlü kılması ve bu

husustaki AİHM içtihatlarından ortaya çıkan ilkeler ile uyum içerisinde olmadığı söylenebilir haldedir.

- 3- Önemle vurgulanmalıdır ki, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin konuya ilişkin ilkesel tutumu, Laiklik anlayışını benimseyen devletlerin herhangi bir alandaki uygulamada tüm dinlerin mensuplarına eşit bir mesafede durması gerektiği şeklinde karakterize olmaktadır. Herhangi bir uygulamanın lehe veya aleyhe bir dine veya mezhebe yönelik olmaması ve bütün dinlerin mensupları açısından eşit koşullar oluşturması halinde, AİHM hak ihlali tespitinde bulunmamaktadır.
- 4- Yukarıda ifade edilenler ışığında bu aşamada hükümetin üzerine düşenin, mezkur tüzük değişikliğini geri çekerek ve/veya iptal ederek ortaya çıkan karmaşa ve/veya kargaşaya son verme sorumluluğunu üstlenmek olduğu değerlendirilmektedir.
- 5- Bunun yapılması halinde tüm kesimlerin katkısı ile, Ulusal ve Uluslararası Hukuk'a ve AİHM içtihatlarına uygun; çocukların hem haklarının hem de psikolojik gelişimlerinin gözetileceği, eşitliğe dayalı bir yasal çalışmanın yapılması ve geniş bir konsensüs sağlanması mümkündür ve bu, olması gerektir.
- 6- Aksi halde konuyu açılan ve/veya açılacak olan iptal davaları tahtında Anayasa Mahkemesi'nin çözüme ulaştırması gerekecektir ki; Barolar Birliği olarak buna gerek kalmaksızın çocukların üstün yararına uygun bir çözümün ortaya çıkması için başta hükümet olmak üzere herkesin sorumluluk alması gerektiği kanaatindeyiz.
- 7- Bu süreçte mezkur tüzüğe karşı her tür hukuki ve demokratik eylemin hak olup, hükümet edenler tarafından buna tahammül edilmesi gerektiği kadar; yapılacak eylemlerde hiçbir çocuğumuzun mağdur edilmemesi, çocukların bu tartışmanın tarafı haline ve karşı karşıya getirilmesinden kaçınılması gerektiğine ilişkin uyarımızı tüm kamuoyuna duyurmayı da tarihsel sorumluluğumuz olarak görmekteyiz.

24.3.2025

Kıbrıs Türk Barolar Birliği
Lefkoşa Mahalli Barosu
Girne Mahalli Barosu
Mağusa Mahalli Barosu
Güzelyurt Mahalli Baroları